



ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Ημερίδα

Κοσμέλη: Ψηφιακή ερευνητική βάση δεδομένων

Ο γυναικείος Τύπος στον Οθωμανικό χώρο (1845-1922)

Σάββατο 28 Νοεμβρίου 2015, ώρα 09:30-20:00

Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών, Νικηφόρου Φωκά 130, Ρέθυμνο

Πρόγραμμα

Χαιρετισμοί – Εισαγωγή στη θεματική της Ημερίδας 09:30-10:00

09:30-09:45	Προσφωνήσεις – Χαιρετισμοί
09:45-10:00	ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΔΑΛΑΚΟΥΡΑ Εισαγωγή στη θεματική της Ημερίδας

1^η Συνεδρία: Γυναικείος Τύπος στην ύστερη οθωμανική περίοδο: συμβολή στην έρευνα της ιστορίας των γυναικών και του φύλου 10:00-12:00

Προεδρείο: ΕΛΕΝΗ ΦΟΥΡΝΑΡΑΚΗ Συζητήτρια: ΑΓΛΑΪΑ ΚΑΣΔΑΓΛΗ

10:00-10:20	ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΔΑΛΑΚΟΥΡΑ <i>Γυναικεία εκδοτική δραστηριότητα στον οθωμανικό χώρο: το φαινόμενο, οι προεκτάσεις και η πορεία του</i>
10:20-10:40	ΕΦΗ ΚΑΝΝΕΡ <i>Τα μουσουλμανικά γυναικεία έντυπα στα συμφραζόμενα της ύστερης οθωμανικής περιόδου</i>
10:40-11:00	ΧΡΥΣΟΥΛΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ <i>Το «εκδοτικό έπιχειρείν» των λόγιων γυναικών στον ευρύτερο οθωμανικό χώρο, στις αρχές του «σύντομου» εικοστού αιώνα.</i>
11:00-11:20	ΠΕΡΣΑ ΑΠΟΣΤΟΛΗ <i>Ανιχνεύοντας τη διείσδυση των γυναικών στον περιοδικό τύπο λόγου και τέχνης, 1900-1940. Ένα ερευνητικό πρόγραμμα της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών (2005-2007): Στόχοι - Ζητούμενα - Ευρήματα.</i>
11:20-12:00	Σχολιασμός – Συζήτηση
Διάλειμμα - Καφές	

2^η Συνεδρία: Η ψηφιακή ερευνητική βάση Κοσμέλη: παρουσίαση - Τα περιοδικά Εφημερίδες των Κυριών και Σπινθήρ 12:30-14:30

Προεδρείο: ΕΦΗ ΚΑΝΝΕΡ Συζητήτρια: ΕΛΕΝΗ ΦΟΥΡΝΑΡΑΚΗ

12:30-12:40	ΜΑΡΙΑ ΠΑΪΤΑΚΗ <i>Μελετώντας τα γυναικεία έντυπα: Προκλήσεις και δυσκολίες</i>
12:40-13:00	ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΚΟΥΜΙΑΝΑΚΗΣ <i>Το πρόγραμμα δημιουργίας και διαχείρισης της βάσης δεδομένων</i>
13:00-13:20	ΧΑΡΙΤΩΜΕΝΗ ΓΙΑΣΑΦΑΚΗ <i>Ο ρόλος της γυναίκας όπως εγγράφεται στα άρθρα της Εφημερίδος των Κυριών της Χαρίκλειας Μελανδινού (1909-1911)</i>
13:20-13:40	ΣΩΤΗΡΗΣ ΣΥΡΡΟΣ <i>Το περιοδικό «Σπινθήρ» (1902)</i>
13:40-14:30	Σχολιασμός – Συζήτηση

3^η Συνεδρία: Ψηφιοποίηση πηγών και ιστορική έρευνα: προβληματισμοί-Ημερολόγια και γυναίκες εκδότριες
17:00-19:30

Προεδρείο: ΠΕΡΣΑ ΑΠΟΣΤΟΛΗ Συζητήτρια: ΧΡΥΣΟΥΛΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

17:00-17:20	ΜΑΡΙΑ ΠΑΪΤΑΚΗ <i>Το Ημερολόγιον των Κυριών (1888-1889) των Αλεξάνδρας Παπαδοπούλου και Χαρίκλειας Κορακίδου. Η λογοτεχνία ως μέσο έκφρασης και διερεύνησης της ατομικότητας των γυναικών του 19^{ου} αιώνα</i>
17:20-17:40	ΥΠΑΚΟΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ <i>Το Ημερολόγιον της Εφημερίδος των Κυριών «Η Λέσβος» (1911) της Χαρίκλειας Μελανδινού: Μια θεματολογική προσέγγιση</i>
17:40-18:00	ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΚΑΡΙΩΤΟΓΛΟΥ <i>Η μελέτη του Μικρασιατικού Ημερολογίου (1907-1909) της Ελένης Σβορώνου</i>
18:00-18:20	ΜΑΡΙΛΕΝΑ ΜΑΓΟΥΛΗ <i>Το Ημερολόγιο «Αι Αναμνήσεις» (1899-1922) της Κορνηλίας Πρεβεζιάτου</i>
18:20-18:40	ΘΟΔΩΡΗΣ ΤΣΟΒΙΑΗΣ <i>Ψηφιοποίηση ιστορικών πηγών και χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας στις ανθρωπιστικές επιστήμες: Περιορισμοί, δυνατότητες, προβληματισμοί</i>
18:40-19:30	Σχολιασμός - Συζήτηση
Δείπνο	

Περίληψεις

Γυναικεία εκδοτική δραστηριότητα στον οθωμανικό χώρο: το φαινόμενο, οι προεκτάσεις και η πορεία του.

Κατερίνα Δαλακούρα

Η γυναικεία εκδοτική δραστηριότητα εμφανίζεται στον οθωμανικό χώρο –με βάση τα αποτελέσματα της έως τώρα έρευνας- το 1845 με την έκδοση στην Κωνσταντινούπολη του περιοδικού *Κυψέλη* από την Ευφροσύνη Σαμαρτζίδου· μεταξύ των πρώτων εντύπων που εκδίδονται στο χώρο, και στην ορθόδοξη κοινότητα ειδικότερα, αντανακλά την αισιοδοξία που γενούν οι μεγάλες οθωμανικές μεταρρυθμίσεις (Τανζιμάτ 1839-1976), ιδιαίτερα μεταξύ των μη μουσουλμανικών κοινοτήτων, και η επικοινωνία με την ευρωπαϊκή διαφωτιστική σκέψη για την πρόοδο των «λαών της Ανατολής» και ειδικότερα «των γυναικών της Ανατολής». Η συνέχεια και εξέλιξη των εκδοτικών εγχειρημάτων (πυκνότητα, είδος εντύπων, εκδοτικές στρατηγικές), τα θέματα και οι αντιλήψεις που προβάλλονται (το γυναικείο ζήτημα και η χειραφέτηση, η εκπαίδευση, εξωστρέφεια ή εθνική εσωστρέφεια, κοινωνικά ζητήματα, η απουσία του «πολιτικού»), παρακολουθούν τις μεταβαλλόμενες πολιτισμικές και κοινωνικοπολιτικές συνθήκες και εγγράφουν τις ζυμώσεις/μετατοπίσεις στα εθνικοπολιτικά ιδεολογήματα και τις έμφυλες κοινωνικές θεωρίες. Στην εισήγηση αυτή θα παρουσιαστεί η εξέλιξη του γυναικείου εκδοτικού φαινομένου, ενταγμένου στη μεταβαλλόμενη ιστορική συγκυρία, και οι

μεταβολές που σηματοδοτεί στη σχέση των γυναικών με το δημόσιο χώρο και στις «χρήσεις» του τύπου. Ειδικότερα ζητήματα που αναδεικνύονται από τη μελέτη των εντύπων, όπως η διαπραγμάτευση του γυναικείου ζητήματος και των έμφυλων και διακοινοτικών σχέσεων, που συνιστούν συμβολή στην κατανόηση της ιστορίας του φύλου στον εν λόγω ιστορικό χρόνο και χώρο επίσης θα συζητηθούν.

Τα μουσουλμανικά γυναικεία έντυπα στα συμφραζόμενα της ύστερης οθωμανικής περιόδου

Έφη Κάννερ

Ο όρος «μουσουλμανικά γυναικεία έντυπα» της ύστερης οθωμανικής περιόδου καλύπτει ένα πολυσύνθετο φαινόμενο. Πρόκειται για έντυπα ανδρικής συνήθως, αλλά ενίοτε και γυναικείας ιδιοκτησίας, ποικίλων θεματικών αλλά και οπτικών για το γυναικείο ζήτημα. Η εξέταση των εντύπων αυτών θα ενταχθεί στο πλαίσιο των ιδεολογικών ζυμώσεων που συντελέστηκαν στον οθωμανικό χώρο από την περίοδο του Τανζιμάτ (1839-1876) μέχρι το τέλος της αυτοκρατορίας. Μέσα από τα εν λόγω έντυπα οι έμφυλες σχέσεις αναδεικνύονται σε πεδίο κοινωνικής και ιδεολογικής διαπάλης, αλλά και όσμωσης μεταξύ των διαφόρων εθνοθρησκευτικών κοινοτήτων. Συσχετίζονται δε με την έννοια του πολιτικού υποκειμένου, όπως αυτή αναδύεται εκείνη την περίοδο, καθώς οι προβαλλόμενες αντιλήψεις σχετικά με την έμφυλη διαφορά διαμορφώνονται στα συμφραζόμενα του οθωμανικού πατριωτισμού και αργότερα της μετάβασης στον τουρκικό εθνικισμό. Ενώ θα επιχειρήσουμε μια γενική επισκόπηση των εντύπων αυτών, ιδιαίτερα θα σταθούμε στο περιοδικό *Hanımlara Mahsus Gazete*, εμβληματικό έντυπο της χαμιδικής εποχής, που προέβαλλε σε μεγάλο βαθμό τις αξίες της σουλτανικής εξουσίας και στο περιοδικό *Kadınlar Dünyası* που εκπροσωπούσε τις ριζοσπαστικές φεμινιστικές τάσεις της Νεοτουρκικής περιόδου. Οι διαφορές μεταξύ των δύο εντύπων είναι από μόνες τους ενδεικτικές της πολυφωνίας που χαρακτήριζε το μουσουλμανικό γυναικείο τύπο της ύστερης οθωμανικής περιόδου.

Το «εκδοτικό έπιχειρείν» των λόγιων γυναικών στον ευρύτερο οθωμανικό χώρο, στις αρχές του «σύντομου» εικοστού αιώνα

Χρυσούλα Αναγνωστοπούλου

Λόγιες, ποιήτριες, πεζογράφοι, συγγραφείς και αρθρογράφοι και ταυτόχρονα εκδότριες, διευθύντριες, αρχισυντάκτριες γυναικείων εντύπων, δημοσιογράφοι που αρθρογραφούν επί παντός, επιζητούν με τη δράση και το έργο τους να εισέλθουν στο δημόσιο χώρο, να προσκαλέσουν και να προκαλέσουν με τη *γραφίδα* τους, ή ακόμη και να επιλύσουν το βιοποριστικό τους πρόβλημα. Δεν είναι πολλές, δεν είναι λίγες. Έρχονται από την Κωνσταντινούπολη, τη Σάμο, την Κρήτη, την Αθήνα, τα Ιόνια νησιά, τις Κυκλάδες. Το ενδιαφέρον μας θα στραφεί σε αυτές που δραστηριοποιήθηκαν στην οθωμανική επικράτεια στις απαρχές του εικοστού αιώνα μέχρι και το 1922, χρόνος κατάλυσης του θεσμού των κοινοτήτων και οριστικής διάλυσης της οθωμανικής αυτοκρατορίας. Θα τις προσεγγίσουμε όχι ως ευαίσθητες ρομαντικές λόγιες, αλλά ως τις δραστήριες και απαιτητικές επιχειρηματίες που συστήνουν εκδοτική επιχείρηση, διευθετούν οικονομικές υποθέσεις, διαπραγματεύονται, προωθούν και διαφημίζουν το έργο τους. Θα παρακολουθήσουμε τις προσπάθειές τους να βελτιώνουν την ποιότητα των εκδόσεών τους διαθέτοντας στο αναγνωστικό κοινό έντυπα υψηλών προδιαγραφών, σύμφωνα με τα πρότυπα της εποχής. Οι εκδότριες έχουν την ευθύνη να «προσλάβουν» συνεργάτες

και συνεργάτριες, διοικητικό και τεχνικό προσωπικό, διαχειριστές και υπεύθυνους ύλης, να «κλείσουν» συνεργασίες με τυπογράφους, διανομείς και ένα ευρύ δίκτυο ανταποκριτών. Μέλημά τους είναι επίσης να φροντίσουν για τους τρόπους μεταφοράς μέσα από ακτοπλοϊκούς και οδικούς δρόμους, να υπολογίσουν τα έξοδα, να προσδοκούν στα έσοδα, να ελπίζουν στην ανταπόκριση και τη θετική κριτική που θα τους ενδυναμώνει για τη συνέχιση του έργου τους. Σκοπός είναι να πραγματοποιήσουν τις φιλοδοξίες τους και να στερεώσουν την εκδοτική επιχείρησή τους, σε ένα χώρο δημιουργικό και αντιφατικό, κατεξοχήν ανδροκρατούμενο και δύσκολα προσπελάσιμο.

Ανιχνεύοντας τη διεξόδου των γυναικών στον περιοδικό τύπο λόγου και τέχνης, 1900-1940. Ένα ερευνητικό πρόγραμμα της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών (2005-2007): Στόχοι - Ζητούμενα - Ευρήματα.

Πέρσα Αποστολή

Στόχος της παρούσας ανακοίνωσης είναι μέσα από την παρουσίαση του συγκεκριμένου ερευνητικού προγράμματος της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών με θέμα: «Η γυναικεία λογοτεχνική και εικαστική παρουσία στα περιοδικά λόγου και τέχνης (1900-1940)», που πραγματοποιήθηκε κατά το διάστημα 2005-2007, να συζητηθούν μια σειρά από ευρύτερα θέματα, άμεσα συνυφασμένα γενικότερα με την εξέταση της γυναικείας εκδοτικής και συγγραφικής δραστηριότητας κατά τις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα. Μεταξύ άλλων: Ποιοι είναι οι λόγοι που υπαγόρευαν την πραγματοποίηση του συγκεκριμένου ερευνητικού προγράμματος και κατ' επέκταση υπαγορεύουν την ανάληψη και υλοποίηση και άλλων αντίστοιχων εγχειρημάτων; Ποια οφέλη προκύπτουν από μια ομαδική ερευνητική εργασία σε σχέση με τη μοναχική έρευνα ενός μεμονωμένου ερευνητή, αλλά και από μια διεπιστημονική προσέγγιση, με ερευνητές προερχόμενους από διαφορετικά επιστημονικά πεδία (στην εν λόγω περίπτωση: τη φιλολογία και την ιστορία της τέχνης); Γιατί επιλέχθηκαν περιοδικά λόγου και τέχνης και όχι καθαρά γυναικεία περιοδικά; Ποιες οι ιδιαιτερότητες της συγκεκριμένης εποχής τόσο για τον ευρύτερο πνευματικό-καλλιτεχνικό χώρο όσο και σε σχέση με τη θέση της γυναίκας στην ελληνική κοινωνία και τις γυναικείες διεκδικήσεις, και πώς διαφοροποιούνται οι συνθήκες με το πέρασμα των δεκαετιών; Παράλληλα, μέσα από την ανάπτυξη των ζητούμενων που είχαν τεθεί στο εν λόγω ερευνητικό πρόγραμμα, θα αναδειχθούν –δειγματοληπτικά– ορισμένα ενδιαφέροντα ευρήματα από τη βάση δεδομένων του προγράμματος, τα οποία φωτίζουν πτυχές της γυναικείας εκδοτικής, συγγραφικής και εικαστικής δραστηριότητας αλλά και της ευρύτερης γυναικείας δράσης στη δημόσια σφαίρα, όπως αποτυπώνονται στον ελληνικό περιοδικό τύπο της κρίσιμης περιόδου 1900-1940, τόσο τον ελλαδικό (αστικά κέντρα και περιφέρεια) όσο και τον ευρύτερο (κέντρα του μείζονος ελληνισμού, π.χ. από την οθωμανική επικράτεια).

Μελετώντας τα γυναικεία έντυπα: Προκλήσεις και δυσκολίες

Μαρία Παϊτάκη

Με την παρούσα εισήγηση επιδιώκεται να παρουσιαστεί ο τρόπος με τον οποίο εργάστηκε η ερευνητική ομάδα στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού σεμιναρίου με τίτλο *Ιστορία της εκπαίδευσης: Ο τύπος ως το «παγκόσμιο σχολείο»* –*Εκπαίδευση και έμφυλες κοινωνικές διεργασίες στον οθωμανικό χώρο*, προκειμένου να δημιουργηθεί η βάση δεδομένων *Κυψέλη*. Συγκεκριμένα, θα παρουσιαστεί ο τρόπος με τον οποίο εντοπίστηκε, συγκεντρώθηκε και κατανεμήθηκε το ερευνητικό υλικό, καθώς επίσης και

η μέθοδος η οποία χρησιμοποιήθηκε προκειμένου αυτό να αποδελτιωθεί και να κατηγοριοποιηθεί. Περαιτέρω, θα παρουσιαστεί ο τρόπος με τον οποίο συγκροτήθηκαν οι βιογραφίες των εκδοτών/εκδοτριών και η περιγραφή του κάθε εντύπου. Τέλος, θα γίνει αναφορά στα προβλήματα και στις δυσκολίες, που όπως ήταν αναμενόμενο, προέκυψαν κατά τη διάρκεια αυτού του εγχειρήματος, καθώς και στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίστηκαν.

Ο ρόλος της γυναίκας όπως εγγράφεται στα άρθρα της Εφημερίδος των Κυριών της Χαρίκλειας Μελανδινού (1909-1911)

Χαριτωμένη Γιασαφάκη

Η παρουσίαση επικεντρώνεται σε ένα από τα ζητήματα που αναδείχθηκαν από τη μελέτη του γυναικείου περιοδικού *Εφημερίς των Κυριών, Γυναικείον Περιοδικόν εκδιδόμενον κατά δεκαπενθημερίαν εν Κωνσταντινουπόλει τη συνεργασία λογίων κυριών και κυριών*. Σε αυτή την παρουσίαση εστίαση θα δοθεί στη σκιαγράφηση των ρόλων της γυναίκας μέσα από τα γυναικεία θέματα. Τα γυναικεία άρθρα συνήθως αναλύουν το ρόλο της γυναίκας στην ιδιωτική σφαίρα, ζητήματα οικιακής οικονομίας, γυναικείας ηθικής, ανατροφής. Σε μικρότερο βαθμό αφορούν σε βιογραφίες γυναικών, στο ρόλο της γυναίκας στο δημόσιο βίο και τέλος σε ζητήματα μόδας. Από τα παραπάνω άρθρα αναδεικνύεται μια από τις βασικές θέσεις του περιοδικού, ότι οι επιμέρους ρόλοι απορρέουν από τη φύση της γυναίκας. Πρόκειται για το ρόλο της συζύγου, της μητέρας και της οικοδέσποινας. Σε ό,τι αφορά τη θέση της εκτός της οικίας, ο κοινωνικός ρόλος της πραγματώνεται μέσα από την σωστή ανταπόκρισή στους παραπάνω σχετικούς με τον ιδιωτικό βίο ρόλους : στην ανατροφή παιδιών σύμφωνα με τα χριστιανικά ιδεώδη, τις εθνικές παραδόσεις και τα ιδανικά της πατρίδας. Το περιοδικό στο σύνολό του διατήρησε μια συντηρητική στάση. Μεταξύ άλλων, υπήρξαν λιγιστές αναφορές στην έννοια της χειραφέτησης με επικριτική διάθεση ενώ ήταν έντονη η απουσία θεμάτων για τις εξελίξεις του φεμινιστικού κινήματος σχετικά με ζητήματα γυναικείων διεκδικήσεων λόγους. Αναλογιζόμενοι ότι η έκδοση ισοδυναμεί με προσπάθεια άρθρωσης δημόσιου λόγου, μας απασχόλησαν οι αιτίες που μπορεί να οδήγησαν τη Χαρίκλεια Μελανδινού στην έκδοση ενός εντύπου που αγνοούσε την γυναικεία δράση υπέρ των χριστιανικών και εθνικών ιδεωδών.

Το περιοδικό «Σπινθήρ» (1902)

Σωτήρης Σύρρος

Τον Ιανουάριο του 1902 δημοσιεύεται στα Χανιά, πρωτεύουσα της νεότευκτης Κρητικής Πολιτείας, ο *Σπινθήρ*, το πρώτο κρητικό εγκυκλοπαιδικό περιοδικό. Διευθύντρια, ιδιοκτήτρια και κύρια αρθρογράφος του ήταν η Αρτεμισία Ι. Λανδράκη, Χανιώτισσα λόγια, η οποία υπήρξε η πρώτη εκδότρια περιοδικού στην Κρήτη. Στις 192 σελίδες των 12 συνολικά τευχών του *Σπινθήρα* που εκδόθηκαν, ανθολογούνται δημοσιεύσεις της ίδιας της εκδότριας και σειράς συνεργατών της με ποικίλη θεματολογία, σύμφωνα και με την εξαγγελία της έκδοσης. Στόχος της εισήγησης είναι η ανάδειξη του χαρακτήρα του περιοδικού ενώ έμφαση θα δοθεί στα ιστορικά-«πατριωτικά» και κοινωνικά ζητήματα που θίγονται στην αρθρογραφία, και αναδεικνύουν τα ενδιαφέροντα, τις πνευματικές ανησυχίες και την ιδεολογική τοποθέτηση της εκδότριας, που επίσης θα επιχειρήσουμε να σκιαγραφήσουμε. Ακόμα θα παρουσιαστεί ο τρόπος με τον οποίο προσεγγίζεται το γυναικείο ζήτημα στις

δημοσιεύσεις του περιοδικού, ζήτημα που απασχολεί εμφανώς τη Λανδράκη η οποία υιοθετεί απέναντί του συγκεκριμένη στάση, που εκφράζει ρητά μέσα από την αρθρογραφία της στο περιοδικό.

Το Ημερολόγιον των Κυριών (1888-1889) των Αλεξάνδρας Παπαδοπούλου και Χαρίκλειας Κορακίδου. Η λογοτεχνία ως μέσο έκφρασης και διερεύνησης της ατομικότητας των γυναικών του 19ου αιώνα.

Μαρία Παϊτάκη

Σκοπός της συγκεκριμένης εισήγησης είναι η παρουσίαση του γυναικείου εντύπου, το *Ημερολόγιον των Κυριών*, το οποίο εκδόθηκε στην Κωνσταντινούπολη από τις Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου και Χαρίκλεια Κορακίδου και κυκλοφόρησε για δύο έτη. Το παρόν έντυπο εκδίδεται στα τέλη της δεκαετίας του 1880, οπότε και παρατηρείται οι γυναίκες να εκδίδουν έντυπα τα οποία απευθύνονται πλέον σε ένα ευρύτερο αναγνωστικό κοινό και τα θέματα τα οποία διαπραγματεύονται είναι ποικίλης ύλης. Με αυτόν τον τρόπο επεδίωκαν να προσδώσουν ένα πιο εγκυκλοπαιδικό και ψυχαγωγικό περιεχόμενο στο έντυπό τους καλύπτοντας τα ενδιαφέροντα των αναγνωστών/στριών τους. Εστιάζοντας, λοιπόν, σε αυτήν την αλλαγή προσανατολισμού, θα γίνει προσπάθεια συγκρότησης της φυσιογνωμίας του εντύπου, θα παρουσιαστούν τα τεχνικά του χαρακτηριστικά, η δομή και τα θέματα τα οποία διαπραγματεύεται, με μια επικέντρωση στη θέση που κατέχει η λογοτεχνία σε αυτό το έντυπο ως μέσο έκφρασης και διερεύνησης της ατομικότητας των γυναικών του 19^{ου} αιώνα.

Το Ημερολόγιον της Εφημερίδος των Κυριών «Η Λέσβος» (1911) της Χαρίκλειας Μελανδινού: Μια θεματολογική προσέγγιση

Υπακοή Παπαδοπούλου

Η εμφάνιση του γυναικείου τύπου συμπίπτει χρονικά με την εμφάνιση της συστηματικής γυναικείας εκπαίδευσης στον οθωμανικό χώρο. Αυτό οδήγησε στη δημιουργία ενός εγγράμματος γυναικείου πληθυσμού, ο οποίος σταδιακά πέρασε από την ανάγνωση κειμένων και κυρίως λογοτεχνικών, στη μετάφραση και από κει στη συγγραφή άρθρων και στην έκδοση εντύπων. Έτσι, οι γυναίκες άρχισαν να πραγματοποιούν τα πρώτα τους βήματα προκειμένου να διεισδύσουν στον χώρο της γραφής στον οποίο μέχρι τότε δραστηριοποιούνταν μόνο οι άντρες. Οι γυναικείες εκδόσεις αφορούσαν περιοδικά αλλά και ημερολόγια, τα οποία αποτελούσαν ετήσιες εκδόσεις με ποικίλο περιεχόμενο. Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι να παρουσιαστεί το γυναικείο έντυπο *Ημερολόγιον της Εφημερίδος των Κυριών «Η Λέσβος»*, το οποίο εκδόθηκε από την Χαρίκλεια Μελανδινού στην Κωνσταντινούπολη το 1911. Συγκεκριμένα, πέρα από την αναφορά στα γενικά χαρακτηριστικά του εντύπου θα δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στη θεματολογία που περιλαμβάνει, σε μια προσπάθεια ενίσχυσης του χαρακτηρισμού του ως έντυπο ποικίλης ύλης που εξυπηρετεί μορφωτικούς, εγκυκλοπαιδικούς, ψυχαγωγικούς και ενημερωτικούς σκοπούς.

Η μελέτη του Μικρασιατικού Ημερολογίου (1907-1909) της Ελένης Σβορώνου

Κατερίνα Κариώτογλου

Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα γυναίκες αστικών περιοχών του οθωμανικού χώρου διεκδικούν την εκδοτική τους δραστηριότητα με την αυξανόμενη έκδοση περιοδικών και ημερολογίων, ενώ εκείνο που παρατηρείται είναι μια ιδεολογική μεταστροφή σε μια

εθνικοκεντρική και συντηρητική επιχειρηματολογία ως προς τις έμφυλες κοινωνικές αντιλήψεις. Στο πλαίσιο αυτό, μέσα σε ένα περιβάλλον αλλαγών στις κοινωνικές και οικονομικές δομές της νησιωτικής περιοχής της Σάμου, η λόγια και ποιήτρια Ελένη Σβορώνου εκδίδει το *Μικρασιατικόν Ημερολόγιον* (1907-1919). Πρόκειται για ένα μακρόβιο εκδοτικό εγχείρημα (καθώς εκδίδεται για 13 χρόνια), με πλούσια ύλη (ενημερωτικά κείμενα, δοκίμια, διηγήματα, ποίηση, βιογραφίες, ταξιδιωτικές εντυπώσεις κ.α.), κείμενα της ίδιας αλλά και μεγάλου αριθμού συνεργατών, και ευρεία κυκλοφορία (σε Σάμο, Τουρκία, Ελλάδα, Ευρώπη, Αίγυπτο, Κύπρο, Ρωσία, Αμερική, αγγλικές κτήσεις της Αφρικής, Αθήνα, Κων/πόλη, Θεσ/νίκη, Οδησό, Ν. Υόρκη). Με την παρούσα εισήγηση θα προσπαθήσω να παρουσιάσω τη φυσιογνωμία του εντύπου, έτσι όπως αυτή παρουσιάζεται στους τρεις πρώτους τόμους του, επικεντρώνοντας την εισήγησή μου στα τεχνικά του χαρακτηριστικά, τη δομή του και τα θέματα που πραγματεύεται, αναδεικνύοντας στοιχεία που συνδέονται με τις επιλογές και την εκδοτική στρατηγική της Ελένης Σβορώνου και πιθανόν ερμηνεύουν τη μακροβιότητα του εντύπου.

Το Ημερολόγιο «Αι Αναμνήσεις» (1899-1922) της Κορνηλίας Πρεβεζιώτου

Μαριλένα Μαγούλη

Η «πένα», τόσο λογοτεχνική όσο και δημοσιογραφική, αποτέλεσε στο μεταίχμιο του τέλους του 19^{ου} αιώνα και τις αρχές του 20^{ου}, το εισιτήριο στο δημόσιο βήμα για την γυναίκα. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, επιδιώκεται η σκιαγράφηση της λόγιας, δημοσιογράφου και εκδότριας Κορνηλίας Πρεβεζιώτου αλλά και του ημερολογίου της, το οποίο εκδιδόταν στην Κωνσταντινούπολη από το 1899 έως το 1922 με τίτλο «Αι Αναμνήσεις». Αρχικά θα επιχειρηθεί η παρουσίαση των βασικών χαρακτηριστικών του εντύπου και η φυσιογνωμία του ως ημερολόγιο. Έτσι, γίνεται αναφορά στα τεχνικά του χαρακτηριστικά και στη θεματολογία του. Σε ένα δεύτερο επίπεδο, αναλύεται η κύρια ποσοτικά θεματική του εντύπου, που δεν είναι άλλη από την λογοτεχνία. Εξετάζεται μέσω των διηγημάτων και των δοκιμίων, που φιλοξενούνται στις σελίδες του ημερολογίου, ο τρόπος με τον οποίο εγγράφεται ο ρόλος των γυναικών και πώς αυτές αναπαρίστανται την τρέχουσα χρονική περίοδο, καθώς και η σημασία της συμμετοχής της γυναίκας στην λογοτεχνική παραγωγή την δεδομένη χρονική περίοδο.

Ψηφιοποίηση ιστορικών πηγών και χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας στις ανθρωπιστικές επιστήμες: Περιορισμοί, δυνατότητες προβληματισμοί

Θοδωρής Τσοβίλης

Το ζήτημα που θα μας απασχολήσει, είναι αν η ψηφιοποίηση ιστορικών δεδομένων, η αποθήκευση η οργάνωση και η διασύνδεσή τους σε ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων συμβάλλουν ή δημιουργούν περιορισμούς στην έρευνα των ανθρωπιστικών επιστημών. Αν οι ψηφιακές ιστορικές πηγές προσφέρουν περισσότερα ή τελικά «αφαιρούν», από τη διαδικασία και το αποτέλεσμα της έρευνας και της παραγόμενης επιστημονικής γνώσης. Δεν αμφισβητείται ότι η ψηφιακή μορφή των πηγών, προσφέρει ασφάλεια, διαθεσιμότητα, φορητότητα και δυνατότητες αναζήτησης. Όμως, για να οργανωθεί και να αποθηκευτεί η πληροφορία, αλλά και για να δοθούν οι δυνατότητες αναζητήσεων, συχνά η πληροφορία δέχεται τροποποιήσεις. Και τούτο γίνεται περισσότερο εμφανές όταν κάποιος προσπαθήσει να οργανώσει και να χειριστεί ψηφιακές ιστορικές πηγές σε μια βάση δεδομένων. Μια βάση δεδομένων δημιουργεί ένα σύμπλεγμα κανόνων και

διαχειριστικών λεπτομερειών, οι οποίες είναι πολύ πιθανό να οδηγήσουν σε συμβιβασμούς και παραχωρήσεις. Οι συμβιβασμοί αυτοί και οι περιορισμοί της ψηφιακής αποθήκευσης, οδηγούν σε επιστημολογικά ζητήματα σχετικά με την εγκυρότητα και τη χρησιμότητα των πληροφοριών που ψηφιοποιούνται, σχετικά με το ποιος την αποθηκεύει και ποιος την ελέγχει, αλλά και μπορεί ως ένα βαθμό να αναιρούν και την ίδια την επιστήμη, στην υπηρεσία της οποίας βρίσκονται.

Συμμετέχοντες/ουσες

Εισηγητές/τριες

Έφη Κάννερ, Λέκτορας Τμήμα Τουρκικών και Σύγχρονων Ασιατικών σπουδών, Πανεπιστήμιο Αθηνών, canner@turkmas.uoa.gr

Πέρσα Αποστολή, Εκπαιδευτικό Προσωπικό, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, persapost@yahoo.gr

Κατερίνα Δαλακούρα, Επίκουρη Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Κρήτης, dalakoura.katerina@gmail.com

Χρυσούλα Αναγνωστοπούλου, Υποψήφια Διδάκτωρ, Πανεπιστήμιο Κρήτης, xrys10@gmail.com

Γιώργος Ακουμιανάκης, Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό, Πανεπιστήμιο Κρήτης, gaakoum@fks.uoc.gr

Χαριτωμένη Γιασαφάκη, Μεταπτυχιακή φοιτήτρια, Πανεπιστήμιο Κρήτης, c.giasafaki@gmail.com

Μαριλένα Μαγούλη, Μεταπτυχιακή φοιτήτρια, Πανεπιστήμιο Κρήτης, magoulhmarilena@gmail.com

Μαρία Παϊτάκη, Μεταπτυχιακή φοιτήτρια, Πανεπιστήμιο Κρήτης, maria.p2307@gmail.com

Υπακοή Παπαδοπούλου, Μεταπτυχιακή φοιτήτρια, Πανεπιστήμιο Κρήτης, yraikoi.papa@gmail.com

Κατερίνα Καριώτογλου, Μεταπτυχιακή φοιτήτρια, Πανεπιστήμιο Κρήτης, katerina.kariotoglou@hotmail.com

Σωτήρης Σύρρος, Μεταπτυχιακός φοιτητής, Πανεπιστήμιο Κρήτης, syrsot@gmail.com

Θοδωρής Τσοβίλης, Μεταπτυχιακός φοιτητής, Πανεπιστήμιο Κρήτης, tsovilis@gmail.com

Προεδρείο – Συζήτηση

Αγλαΐα Κάσδαγλη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Κρήτης, kasdagli@uoc.gr

Ελένη Φουρναράκη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Κρήτης, elfou@uoc.gr

Κατερίνα Δαλακούρα, Επίκουρη Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Κρήτης, dalakoura.katerina@gmail.com

Έφη Κάννερ, Λέκτορας Τμήμα Τουρκικών και Σύγχρονων Ασιατικών σπουδών, Πανεπιστήμιο Αθηνών, canner@turkmas.uoa.gr

Πέρσα Αποστολή, Εκπαιδευτικό Προσωπικό, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, persapost@yahoo.gr

Χρυσούλα Αναγνωστοπούλου, Υποψήφια Διδάκτωρ, Πανεπιστήμιο Κρήτης, xrys10@gmail.com

Οργανωτική Επιτροπή:

Κατερίνα Δαλακούρα, Επίκουρη Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Κατερίνα Καριώτογλου, Μεταπτυχιακή φοιτήτρια, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Μαρία Παϊτάκη, Μεταπτυχιακή φοιτήτρια, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Υπακοή Παπαδοπούλου, Μεταπτυχιακή φοιτήτρια, Πανεπιστήμιο Κρήτης



Διοργάνωση:

Τμήμα Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών

Π.Μ.Σ. Εκπαιδευτική Θεωρία, Ιστορία και Πολιτική